Valtioneuvoston kanslia
Lausunto Tulevaisuusvaliokunnalle ke 23.5.
Aihe: Hallituksen vuosikertomus (2017) ja kestävä kehitys

Hallitus antoi vuosikertomuksessaan eduskunnalle selvityksen kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030n toteuttamisesta. Hallinnonaloja pyydettiin raportoimaan tuloksista ja vaikutuksista Agenda2030:n toteuttamissuunnitelman (selonteko) kahden painopisteen suhteen. Lisäksi hallinnonaloja pyydettiin arvioimaan kestävän kehityksen johdonmukaisuutta sekä miten hallinnonaloilla otetaan huomioon ryhmät, jotka ovat vaarassa jäädä kehityksestä jälkeen. Valtioneuvoston kanslia valmisteli raportointipyynnön hallinnonaloille sekä vastaukset eduskunnan kannanottoon selonteosta TuVM1/2017 vp - VNS 1/2017 vp.

Hallituksen vuosikertomuksen luvussa 11 Kestävä kehitys on esitetty yleinen katsaus Agenda 2030:n kansalliseen toteuttamiseen. Hallinnonalakohtaiset tulokset Agenda 203 toimeenpanosta sisältyvät hallituksen vuosikertomuksen liittee1 ministeriöiden tuloksellisuuden kuvauksiin.

Valtioneuvoston kanslia katsoo, että:

- hallitus on sitoutunut Agenda2030n toimeenpanoon ja raportoi ensimmäisen kerran laajasti Agenda2030n toteuttamisesta hallinnonaloilla
- vuosikertomuksen sisältämä raportointi on osa virallista kansallista Agenda2030 seuranta- ja arviointisykliä, johon kuuluvat mm. avoin dialogi kansalaisyhteiskunnan kanssa kestävän kehityksen tilasta ja tulevaisuudesta (30.5.) sekä moniäänisen tulkinnan mahdollistava seurantajärjestelmä, budjetin linkittäminen paremmin Agenda2030een ja kansallisen kestävän kehityksen politiikan arviointi.
- seurantatulokset kansallisesta seurantajärjestelmästä valmistuvat toukokuussa 2018; ensi vuoden kertomuksessa pystytään nostamaan esille tietoa sekä kansalaisten ja sidosryhmien näkemyksiä kestävän kehityksen tilasta Suomessa
- Seurannan tuloksia voidaan erikseen raportoida eduskunnalle jo kuluvan kesän / alkusyksyn aikana.
- Agenda2030n raportointia hallituksen vuosikertomuksessa kehitetään edelleen, jotta kertomus vastaisi paremmin selonteon etenemiseen
- hallitus toteuttaa täten raportoinnillaan eduskunnan kannanottoa (TuVM1/2017 lausuma): ***hyödyntää kansalaisten ja sidosryhmien osallistumista Agenda2030-toimenpideohjelman vaikuttavuuden arviointiin sekä että toimenpideohjelman toteutuksen painopisteet on kytkettävä kaikkiin hallituskauden vaiheisiin, myös hallitusohjelman ja budjetin laadintaan.***

Valtioneuvoston kanslian osuus hallituksen vuosikertomuksessa

- Valtioneuvoston kanslia edistää politiikkaperiaatteiden ”pitkäjänteisyys ja muutosvoimaisuus, johdonmukaisuus ja globaali kumppanuus sekä omistajuus ja osallisuus” toteuttamista sekä vastaa Agenda2030n toimeenpanon seurannasta. Tämän vuoksi VNK raportoi em. asioista vuosikertomuksessa. Sektoriministeriöt huolehtivat selonteon painopisteiden ”Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi” sekä ”Resurssiviisas ja hiilineutraali Suomi” toteuttamisesta ja raportoivat niistä.

Arvio valtioneuvoston kanslian onnistumisesta kestävän kehityksen johdonmukaisessa toteutuksessa

- OECD:n selvityksen[1] mukaan Suomella on kaikki edellytykset Agenda203o:n johdonmukaiseen toteutukseen. Näitä ovat korkean tason poliittinen sitoutuminen ja hallituksen sitouttava strateginen kehys, koko hallinnon kattava koordinaatio sekä systemaattinen ja osallistava seuranta- ja arviointijärjestelmä.

[1] 2018 PCSD Flagship publication (TBC)

- VNK on osaltaan vaikuttanut hallinnon pääprosesseihin, jotka merkittävästi edistävät kestävän kehityksen johdonmukaista toteutumista. Näitä ovat jatkuvan ja vakiintuvan keskusteluyhteyden luominen eduskunnan kanssa selonteon ja hallituksen vuosikertomuksen kautta, vuosikertomuksen sisällön ja sitä kautta hallituksen tilivelvollisuuden vahvistaminen kestävän kehityksen kysymyksistä, kestävän kehityksen ja talousarvioprosessin vahvempi kytkeminen, seuranta- ja arviointijärjestelmän tuottaman tiedon nivominen osaksi em. pääprosesseja ja kansallista seurantaa, säännöllisen ministeriötasoisen koordinaation ylläpito sekä aktiivinen dialogi kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin kanssa.
- VNK on ollut vaikuttamassa siihen, että Agenda2030-toimeenpanoa EU-tasolla käsittelevään neuvoston päätelmiin saatiin vahva kirjaus Agenda2030:n huomioimisesta EU:n toiminnassa kaikilla politiikkasektoreilla. Kestävä kehitys ja Agenda 2030 ovat Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden (2017-2019) tärkeitä viitekehyksiä ja ne sisällytettiin myös Pohjoismaiden ministerineuvoston Agenda2030 -ohjelmaan (Generation 2030).
- Omistajapolitiikassa periaatepäätöksen (2016) mukaisesti valtio-omistaja on tukenut valtio-omisteisia yhtiöitä kestävään kehitykseen. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevan Motiva Oy:n yhtiökokous päätti laajentaa yhtiökokouksessa yrityksen toimintaa kestävän kehityksen yhtiöksi joulukuussa 2017

Arvio siitä, miten hallinnonalan toiminnassa on huomioitu ne yhteiskunnan ryhmät, jotka ovat vaarassa jäädä kehityksestä jälkeen

- Jatkossa tämän periaatteen toteutumiseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota ja ryhmät, jotka ovat vaarassa jäädä jälkeen, tulisi paremmin tunnistaa. Erityisesti tulisi tunnistaa monelle hallinnonalalle yhteisiä asiakysymyksiä, jotka koskettavat näitä yhteiskunnallisia ryhmiä. Muun muassa yhteiskunnan digitalisaatio synnyttää tällaisia haasteita. Agenda2030 selonteon valmistelussa kaikkien osallisuuden turvaaminen kirjattiin yhdeksi läpileikkaavaksi kysymykseksi. Selonteko tuotettiin laajasti eri toimijaryhmiä kuunnellen ja osallistaen. Kestävän kehityksen toimikuntaa vahvistettiin vuoden aikana vammaisjärjestöjen osallisuudella.

Eduskunnan kannanotot Agenda2030 –selonteosta, muutamia täydentäviä nostoja:

- lausuma 1: ***kestävän hyvinvoinnin edistämiseksi on kehitettävä erityisesti BKT:lle rinnakkaisia hyvinvointitalouden mittareita:***
    - VNK on asettanut työryhmän (määräaika 31.10.2018) selvittämään BKT:ta täydentävän hyvinvointitiedon laajempaa käyttöä hallituksen päätöksenteossa. Työryhmä tunnistaa konkreettisia tilanteita, joissa hyvinvointitiedon käyttöä päätöksenteossa voidaan laajentaa, kartoittaa visuaalisia työkaluja indikaattoritiedon tiiviimpään esittämiseen, ja kokeilee kestävän kehityksen tilan kuvaamista yhdellä tilastokuviolla
- lausuma 2**: *Agenda2030n selonteon on ohjattava hallitusohjelmaa eikä päinvastoin***
    - Kansallisesta kestävän kehityksen politiikasta teetetään ulkopuolinen arvio osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa (VN TEAS, vastuuministeriönä VNK). Tulokset saadaan alkukeväästä 2019. Arviointi tuo tärkeää tietoa seuraavan hallitusohjelman pohjaksi sekä Agenda2030 selonteon päivitykseen. Arvioinnissa selvitetään myös miten Suomen ulkopolitiikka kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda2030 tavoitteiden saavuttamista ja miten toiminnan johdonmukaisuutta voitaisiin kehittää.